

Σεισομοι

Συνοπτικῶς

Σεισομοι 47

Τα Ζόραρα ὄρα ε-
δομένῃ
σελίδα.

ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, οἱ δὲ κατὰ καιροὺς πρό-
μαχοι αὐτῆς ἔνθεν ὠχυροῦντο ὅπισθεν τῶν προμαχῶνων
τούτων, ἑτέροθεν δὲ ἐλάμβανον τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας
τοῦ Φωτίου ἀγῶνας ὡς παράδειγμα ἀξιομίμητον. Ἐὰν ἡ
Ἄνατολή δὲν ὑπετάγη τῇ Δύσει, ὀφείλεται τῷ Φωτίῳ.
Διότι εἰάν ὁ Φώτιος ἐμιμείτο τὸν Ἰγνατίον, δὲν συνεκρότει
δὲ τὴν Ἡν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἅπανα ἡ Ἄνατολή θὰ
ὑπετάσσετο τῷ Πάπῃ. Ὁ Φώτιος, οὐ μόνον ἀνέτρεψε τὰ
ἐπὶ Ἰγνατίου γενόμενα καὶ ἔστησε τὸ ἑαυτοῦ ὀρθοδόξον
ἴδρυμα, ἀλλὰ καὶ τὴν Βουλγαρίαν αὐτὸς ἔσωσε τῆς ἑτερο-
δοξίας· καὶ εἰάν οἱ Βούλγαροι διέσωσαν τὴν ὀρθὴν πίστιν,
ταύτην ὀφείλουσι τῷ Φωτίῳ. Ἴδου οἱ λόγοι, δι' οὓς οἱ Πα-
πισταὶ πνέουσι μένεα κατὰ τοῦ Φωτίου. Ἐχουσι δίκαιον·
ὅτι εἰάν δὲν ὑπῆρχε Φώτιος, ἀληθῶς δὲν θὰ ὑπῆρχε σχίσμα,
ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπῆρχε καὶ Ἑλληνισμὸς καὶ ἑτεροδοξία, ἀλλὰ
θὰ ὑπῆρχε πνευματικὴ βασιλεία καὶ φρονιμὰ φρονητικῶν
καὶ ἔθνικόν πεπλανημένον.

Ὁ Φώτιος περιέσωσεν ἀμφότερα κατὰ πόλεμῆσας τὴν Δυ-
τικὴν ἐπιδρομὴν.

† Ὁ Πενταπόλεως ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΕΦΑΛΑΣ

Διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς

[Σηλυβριανός]

Ἀποστάσα εἰς τὴν Ἰρακίαν
εσενηρίδες 98 1897.

ΤΑ ΖΓΟΡΑΦΑ

ΩΣ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΨΑΝΩΝ
 ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ ΠΡΟ
 ΑΜΝΗΜΟΝΕΥΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΚΑΤΑΠΟΝΤΙΣΘΕΙΣΙΑΙ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΦΑΡΔΥ

του Σαμοθρακος

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ Ζγόρρα εἶχε τοιζήρητες υψάλους πέτρας, ἐν νη-
 νεμιά μόναν καὶ κακίστα ὅποτε συνεπειᾷ βορειο-
 ανατολικοῦ ἀέρου ἀποσυρονταὶ τὰ θαλασσια ὑδά-
 τα, ὁρατὴ τοῖς παραπλευροῦσι ταυτην, λιαν δ' ἐπικινδύνος τοῖς
 ναυτιλλομένοισι, κειμένη ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει μεταξὺ Θρα-
 κικῆς Χερσονήσου καὶ Σαμοθρακῆς, εἰς εἴς περιποῦ μιλίων ἀπο-
 στασιν ἀπο τοῦ Ἀγκίστρου, ἀκρας ὀνομαστῆς ἐπὶ τῆς βορειοα-
 νατολικῆς παραλιας τῆς νήσου Σαμοθρακῆς. Ἡ υψάλος αὐτῆ,
 ἐν καιρῷ γαλήνης, διακρίνεται ἐπίσης ἐκ τίνος υγρας ἐλαιωδούς
 οὐσίας, ἐπιπλευσῆς ἐπὶ τῶν περὶ αὐτὴν ὑδάτων τῆς θαλασ-
 σῆς καὶ ἀποπνευσῆς ὀξείαν καὶ πνιγῆραν τινὰ ὀσμην πετρε-
 λαιου. Κεῖται δὲ γεωγραφικῶς ἐπὶ τοῦ σημείου ἐκείνου, ἐν
 τῷ ὀποιῷ συναντῶνται ἡ 40⁰, 28' μοῖρα τοῦ βορείου πλά-
 τούς μετὰ τῆς 25⁰, 51' τοῦ μεσημβρινου, κατὰ τὸν Πι-

ναχα ον εδημοσιευσεν ο κ. A. Conze, εν τω Reise auf den Inseln des Thrakischen Meeres. (1)

Η υφαλος αυτη εφειλκυσε κατα πρωτον την προσοχην μου τω 1874, οποτε, επιβαινων ιστοφορου πλοιου και ευρεθεις εν καιρω γαληνης πλησιον αυτης, ηδυνηθην ιδιαις ομμασι να ιδω την επι της θαλασσης πλεουσαν ελαιωδη ουσιαν, να δοκιμασω εξ ιδιας αντιληψεως την οσμην και πεισθω επι τελους, οτι προκειται ενταυθα περι πετρελαιου, του οποιου η πηγη βεβαιως κειται εν τω σωματι του υφαλου τουτου πετρου.

Οτε δε τω 1877 εκτιζετο εισετι η Εκκλησια της Σαμοθρακης, (2) παρουσιασθεις αυτοκλητως, κατα μηνα Μαϊον του αυτου ετους, τοις επιτροποις της Εκκλησιας ο σπογγαλιευς καπεταν-Νικολαος εκ Συμης, προσπεινεν αυτοις, ινα τω δωσωσιν εργατας και πλοιον φορηγον, οπως εξαγαγη δια την Εκκλησιαν εκ του πυθμενος της υφαλου Ζγοραφα τους μαρμαρινους κιονας, οιτινες ευαισκονται εκει. Κεντηθεις ο' εκ της προτασεως ταυτης, εζητησα λεπτομερεστερας πληροφοριας περι του πραγματος και εμαθον, οτι ο βραχος της υφαλου Ζγοραφα ειναι μεγας και ονομαστος δια τε το ποσον και το ποιον των σπογγων, οιτινες φυονται επ' αυτου, οτι η επ αυτου σπογγαλεια ειναι λιαν επικινδυνος δια την συχνην φοιτησιν εκει υπερμεγεθων και παντος ειδους ιχθυων και, οτι επ' αυτου ευρισκονται πολλα ιχνη κτιριων, εφ' ων διακρινονται αι θυραι, τα παραθυρα, κιονες, κιονοκρανα, μαρμαρα και εν γενει πολλα λειψανα, μαρτυρουντα την παλαι

1. Hannover, 1860.

2. Mittheilungen des K. Deutschen arch. Instituts, Athen 1893, Τομ. XVIII, σελ. 348, εν τη υποσημειωσει.

ποτε κατοικήσιν του μερους εκείνου. Ακριβώς δε, η τελευταία αυτή ειδήσις διηγείρεν εν εμοι τον ποθον της μελετης του θεματος τούτου. (1) Βεβαίως, η παρουσία τοιαυτης υλης εν τῷ πυθμενι της θαλάσσης, συνεπαγεται το συμπέρασμα, οτι παλαι ποτε το μέρος εκείνο εκειτο υπερανῶ της επιφανειας της θαλάσσης και οτι, συνεπειᾶ γεωλογικων μεταβολων ἐξ ηφαιστειωδους, η, αλλης τινος αιτιας, κατεποντισθη. Τούτο δε βεβαιουσιν αποχρωνωσ τα τε διαφορα φυσικα φαινομενα και αι μαρτυριαι των αρχαιων συγγραφεων.

Η παρουσία πετρελαιου επι της υφαλου Ζγορφα, τα θερμα μεταλλικα υδατα των Θερμων επι της νησου Σαμοθρακης (2) και ο ακαταπαυστος υποχθονιος βρομος μετα δονησεων κατα το μαλλον και ηττον προθρον του εδαφους αυτης μαρτυρουσι την παρουσιαν μεταλλων εν τοις στερωσι του ρυκ ευαγκάλου τούτου ογκου και την ακαταπαυστον ηφαιστειωδη εργασίαν εν αυτω. Τα τρωακα και περικαλλη οικοδομηματα των Καβειρων, το Αρσενειον, το Πτολεμειον, η Στοα, ως εκ των τελευταίων αρχαιολογικων ερευνων κατεδειχθη, κατερρευσαν υπο σεισμων (3), η δε διευθυνσις των καταπεσον-

1 Ετερα μελετη μου εξ ισου ενδιαφερουσα την Θρακην και την Σαμοθρακην ειναι «Τα επι της νοτιου Θρακιτικης παραλιας Σ α μ ο θ ρ η ἴ κ ι α τ ε ι χ ε α», αναγνωσθεισα εν τη τακτικη συνεδριασει του εν Κων/πολει Ελλ. Φιλολογ. Συλλογου τη 29 Απριλιου 1896. και δημοσιευθεισα εν τῷ «Εβρω» Αδριανουπολεως τη 12 Ιουν. 1896. Ετος Ε'. αριθ. 66 και 67.

2. «Τα θερμα λουτρα της νησου Σ α μ ο θ ρ α κ η ς» υπο Ν. Β. Φαρδου, εν τῷ «Εβρω» Αδριανουπολεως, 3 Ιουλιου 1896. Ετος Ε'. αριθ. 72.

3. Archives des missions scientifiques etc. 2me serie, Tom. IV, 2me livraison. Paris, 1867, pag. 254. —Neue archeol. Un-

των κιονων μαρτυρει, οτι η διευθυνσις των σεισμων εκεινων ητο απ' ανατολων και βορρα προς δυσμας και νοτον. Η γη, οι λιθοι, και η καθολου αποψις του εδαφους της νησου Σαμοθρακης μαρτυρουσιν, οτι προ αμνημονευτων χρονων υπεστη μεγαλας γεωλογικας μεταβολας και εδαφικας αναστατωσεις, ο δε διασημος γεωγραφος του αιωνος κ. E. Kiepert, ανεκαλυψεν επι της υψηλοτατης κορυφης της Σαμοθρακης, μεταξυ των ορεων Φεγγαρι, Αγιος Ηλιας και Αγια Σοφια, τον κρατηρα μεγαλου ηφαιστειου προ εκατονταδων αιωνων αποσβεσθεντος (1).

Ο σεισμος της 28)9 Φεβρουαριου 1893 (2), ειναι εξ εκεινων, οτινεις κατα περιόδους επαναλαμβανομενοι αφηκαν ιχνη της διαθασεως αυτων. Η εμφανισις των θερμων μεταλλικων υδατων και η καταπτωσις των ασχαιων υαλων της Παλαιπολεως, βεβαιως εις τοιουτου ειδους σεισμικας δονησεις οφειλονται. Δε, κατα τον τελευταιον τουτον σεισμον, απο των Θερμων μεχρι του Κηπου μεγα ρηγμα εις τους προποδας του ορους, η καθιζισις του εδαφους καταστασιν της παραλιας εν τω ιδιω τουτω μερει, και το μεγα κυμα, οπερ κατεκλυσε την ιδιαν ταυτην παραλιαν προς στιγμην και παλιν εις τα ιδια επανηλθεν, ειναι τρανα μαρτυρια περι του κεντρου της καταστροφης του τελευταιου τουτου σεισμου. Μαλιστα δε,

tersuhungen auf Samothrake, von A. Conze, A. Hauser, O Bendorf, Wien, 1880. Band. II, S. 116.

1. Την ειδησιν ταυτην κατα πρωτον εσχον παρα του D. Abrad von Degen εκ Βουδαπεστις, επισκεφθεντος την Σαμοθρακην τω 1889, χαριν ζωολογικων, βοτανικων και ορυκτολογικων ερευνων.

2. «Οι σεισμοι της Σαμοθρακης» του 1893, υπο N.B. Φαρδου, εν τω «Νεολογω» Κων/πολεως, ετος ΚΖ'. αριθ. 7049, 7051, 7071, 7173, ετος ΚΗ'. , αριθ. 7199, 7359.

η παραλία του Αγκιστρου, ητοι ακριβώς το μέρος εκείνο, σπερ ανταποκρινεται εις τα Ζγοραφα, υπεστη την μεγαλει-
 τεραν ζημιαν. Το σεισμικον κυμα, εχον υψος πεντε περιπου
 μετρων, κατεκλυσεν ολην την εκει πλησιον επιπεδον γην και
 παρεσυρε παντα τα επ' αυτης, αι δε οικοδομαι του εκει
 Ιβηριτικου Μετοχιου εγειναν εν ακαρει σωρος λιθων αμορφος.
 Ταυτα λοιπον παντα εχων υπ' οψιν, δεν εδιστασα, ηδη
 απο της εποχης εκεινης, να θεωρησω το μέρος εκεινο ως κεν-
 τρον των τελευταίων τούτων σεισμων, μετ' επιφυλαξως
 δε και παντων των προγενεστερων.

Κατα τον Διοδωρον τον Σικελιωτην και Σαμόθρακες ιστο-
 ρουσι πρό των παρά τοις άλλοις γενομένων κατακλυσμών
 έτερον εκει μέγαν γενέσθαι, το μὲν πρώτον του περι τας Κυα-
 νέας στόματος βχέντος, μετα δε ταυτα του 'Ελλησπόντου·
 το γάρ εν τῷ Πόντῳ πέλαγος λίμνης εχον τάξιν μέχρι τσοσού-
 του πλάτησθαι: εν τῶν εισρεάτων ποταμῶν, μέχρι οτου
 δια το πλήθος παρεκχυθεν το ρεῦμα λάβρωσ εζέπεσεν εις τον
 'Ελλησποντον και πολλήν μεν τῆς 'Ασίας τῆσ παρά θά-
 λασσαν, επέκλυσεν οὐκ ολίγην δε και τῆσ επιπέδου γῆσ εν τῇ
 Σαμοθράκῃ θάλατταν έποίησε· και δια τουτο εν τοις μεταγε-
 νεστέροις καιροις ενίους τῶν αλίεων άνεσπακέναι τοις δικτύοις
 λίθινα κιονόκρανα, ως και πόλεων κατακεκλυσμένων (1).»

Την ειδησιν ταυτην προφανως αναφερει ο Διοδωρος ουχι
 ως ιστορικον γεγονός τοις πασι γνωστον και προαποδεδειγ-
 μενον, αλλ' ως παραδοσιν διασωθεισαν παρα τοις Σαμο-
 θραξι και κατα συνεπειαν χρηζουσαν ελεγχου. Παρατηρουμεν
 οθεν δικαίως, οτι υδατα τα οποια θα ηρχοντο απο του Ποντου
 και θα ειχον τοσην δυναμιν, ωστε ν' ανοιξουν το περι τας

1. Βιβλ. Ε'. § 47.

Κυανεας στομα και το του Ελλησποντου, δεν θα κατεκλυ-
 ζον μονην την Σαμοθρακην και «πολλήν τῆς Ἀσίας,» ως
 αναφερει η παραδοσις, αλλα και πασας τας παρακειμενας
 νησους, και ολην την παραλιαν της Θρακης και Μακεδο-
 νιας, το δε πραγμα θα εγινετο αισθητον καθ' απασαν την
 Μεσογειον και ουτω δεν θα ητο αγνωστον πασι τοις ιστο-
 ριογραφοις. Τουτου δ' ενεκεν και ημεις, λαμβανοντες ως θε-
 τικην πληροφοριαν τον καταποντισμον μερους της εν Σαμο-
 θρακη επιπεδου γης, παραδεχομεθα ως αιτιαν αυτου, ουχι
 πλεον τον κατακλυσμον, ον αναφερουσιν οι συγχρονοι του
 Διοδωρου συμπατριωται μου, αλλα καθιζισιν τινα του εδα-
 φους, ομοιαν εκεινης, ητις και ενταυθα και εις αλλα μερη
 της Μεσογειου, κατα τους τελευταίους τούτους χρονους, συν-
 εβη συνεπεια σεισμων εξ ηφαιστεϊωδους η, αλλης τινος
 ερυσσας ενεργουμενης εις τα εγκατα της νησου ταινης.
 Ο Πλινιος εν τη Φυσικη Ιστορικη του λογον ποιουμενος
 περι Σαμοθρακης, της οποιας την γεωγραφικην θεσιν και
 τας σχεσεις αυτης προς τας παρακειμενας νησους και χω-
 ρας οριζει μετα μεγαλης λεπτομερειας, επισυναπτει, οτι με-
 ταξυ Χερσονησου και Σαμοθρακης εκειντο παλαι ποτε η
 Αλοννησος, η Γηθωνη, η Λαμπωνια και η Αλωπεκοννησος,
 αιτινες ηδη επι της εποχης αυτου ησαν αγνωστοι (1). Η
 πληροφορια αυτη του Πλινιου ειναι σαφης και ευκρινης. Προ-
 κειται περι 4 νησων κειμενων μεταξυ Θρακιικης Χερσονησου
 και Σαμοθρακης, αιτινες προ αιωνων καταποντισθησαν και
 των οποιων η μνημη διετηρειτο εισετι επι των χρονων αυτου.

Συνδουαζοντες οθεν ολας τας πληροφοριας, οσας εν τοις εμ-
 προσθεν διελαβομεν, ητοι : α') μεν οτι η Σαμοθρακη ανε-

1) Natur. Histor. Lib. IV, Cap. 12, § 23.

καθεν υπηρξε χωρα ηφαιστειωδης και οτι ετι και νυν συχνα-
 κισ ταρασσεται υπο σεισμων, των οποιων το κεντρον ευρι-
 σκεται εις το βορειοανατολικόν μερος της νησου παρα τη
 υφαλω Ζγοραφα, β') δε οτι επι της υφαλου Ζγοραφα ετι
 και νυν απαντωνται ερειπια οικοδομων, κιονες, κιονοκρανα
 και μαρμαρα, γ') οτι, κατα την ειδησιν του Διοδωρου,
 εγνωριζον οι συγχρονοι αυτω Σαμοθρακες, οτι μερος της
 επιπεδου γης της νησου των, οπερ αλλοτε ητο κατωκημε-
 νον ευρισκετο ηδη υπο τα υδατα της θαλασσης, και δ') οτι,
 κατα την πληροφοριαν του Πλινιου, διεσωσε τεως η μνημη
 των ανθρωπων την υπαρξιν τεσσαρων νησων, κειμενων εν
 τω Θρακιω πελαγει μεταξυ Χερσονησου και Σαμοθρακης,
 δυναμεθα να εικασωμεν μετα πασης θετικότητος, οτι παλαι
 ποτε η Σαμοθρακη συνειετο μετα της απεναντι Θρακης,
 οτι εν τινι καθιζισει του εδαφους, ητις ειναι η του κατα-
 κλυσμου, ον αναφερει ο Διοδωρος, απεχωρισθη η Σαμοθρακη
 και εσηματισθησαν εν τω μεσω αι τεσσαρες νησοι, ας ανα-
 φερει ο Πλινιος, και οτι εν τινι αλλη καθιζισει του εδαφους
 εξηφανισθησαν ολοτελως αι προμνησθεισαι νησοι, των οποιων
 τελευταιον ιχνος εναπεμεινεν η κορυφη της υφαλου Ζγοραφα.

Εις υποστηριξιν δε της εικασιας ταυτης ερχεται και η
 περι την Σομοθρακην υδρογραφια, εξ ης πληροφορουμεθα,
 οτι ενω μεταξυ Ιμβρου και Σαμοθρακης τα υδατα ειναι
 λιαν βαθεα, τουναντιον μεταξυ Αινου και Σαμοθρακης το
 βαθος αυτων ειναι ολως ασημαντον, διο και ανεκαθεν επε-
 κρατησεν η ιδεα, οτι ημεραν τινα θα ενωθη η Σαμοθρακη
 μετα της Αινου, δια της συσφρευσεως παντοειδους υλης, ην
 ο Εβρος διαρκως κατασυρει εις την θαλασσαν.